

Paràlisi de 46 estudis de doblatge

Els dobladors es queden muts

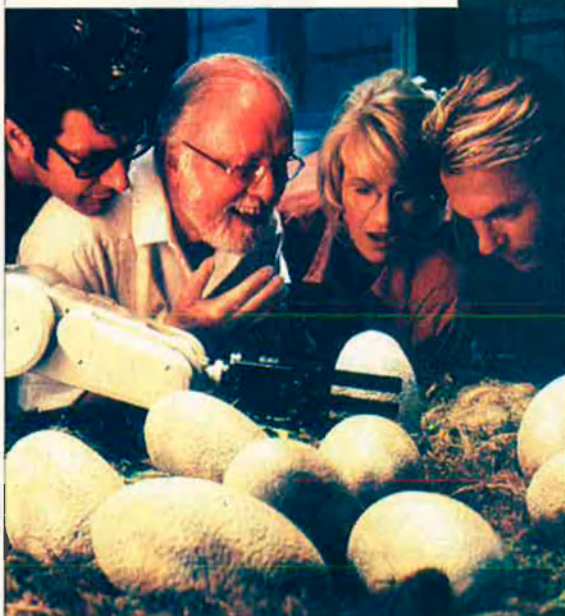
La vaga d'actors de doblatge de Barcelona i Madrid ja passa dels 90 dies, mentre les últimes produccions de Hollywood, es doblen a Vigo, a més bon preu i amb veus noves.

El més important no és la qüestió econòmica, sinó el control laboral del món del doblatge", afirma Gonzalo Duran, actor madrileny i membre de la comissió negociadora de la vaga, que va començar el 24 de maig. Per primera vegada en la història de la professió, Barcelona i Madrid s'han unit en la reivindicació d'un conveni estatal que apliqui unes mateixes tarifes per a posar les veus a sèries de televisió i pel·lícules. La majoria dels actors que treballen en estudis d'altres autonomies han continuat treballant, encara que molts estan d'acord amb la vaga. La paràlisi ha afectat especialment el doblatge en català, ja que el que es fa en castellà s'ha traslladat a centres com Vigo, Bilbao o Sevilla. I és que la proliferació en els darrers anys de centres de doblatge a Galícia, el País Basc, Andalusia i València a un preu més baix ha provocat una diferència de tarifes notable, entre un 30% i un 40%, entre aquestes autonomies i els històrics estudis de Barcelona i Madrid. La irrupció, el 1990, de les televisions privades i la consegüent demanda abundant de doblatge de sèries i pel·lícules per a televisió, ha obligat a trencar el mercat i a mediocritzar el bon nivell de doblatge que tenia l'estat espanyol. "Antena 3 o Tele 5 no poden pagar els preus polítics de TV3", afirma Vicent Ignasi Blanes, president de l'Associació Catalana d'Estudis de Doblatge i Sonorització (Acedis). Segons Blanes, Televisió de Catalunya gasta anualment 1.400 milions de pessetes en doblatge al català. Per Àlex Gorina, crític cinematogràfic i exhibidor independent, la regulació del sector s'havia d'haver fet quan van arribar les televisions privades: "calia llavors un replantejament general de la professió, però es va desapropiar una gran ocasió".

El col·lectiu d'actors, representats al Principat per l'Associació d'Actors de Doblatge de Catalunya (Apadeca) i a Madrid

per l'homòmima Apadema, reclamen pujades salarials i una equiparació de preus amb la resta de l'estat. Els sindicats critiquen la "competència deslleial" que exerceixen els estudis d'altres autonomies. Pels empresaris, aquesta competència deslleial és discutible i els preus actuals de Barcelona i Madrid no es poden aguantar més.

L'empresari Vicent Ignasi Blanes afirma ser partidari del conveni estatal, però admet que creu que "és impossible arribar-hi". Segons Marta Angelat, presidenta d'Apadeca, "els empresaris només volen sentir parlar de criteris d'entesa regional". Un clima general de crispació, informacions contradictòries i rumors presideix el contenciós. Mentre fonts d'Apadema parlen d'una rebaixa de les seves pretensions respecte a la pujada de tarifes, de l'11% al 3%, Acedis diu que la seva última oferta era la d'igualar els preus de Madrid i Barcelona amb una pujada del 4%. A causa del trencament de les negociacions amb

Jurassic Park finalment s'ha doblat a l'espanyol a París.

ARXIU

els empresaris el 9 d'agost, tretze actors catalans s'han tancat indefinidament a la seu de CCOO a Barcelona. Madrid els ha seguit, i una quinzena més de vaguistes s'han tancat a la seu d'UGT a la capital de l'estat.

DOS GRANS CENTRES DE DOBLATGE

Actualment, 1.600 actors de doblatge treballen a tot l'Estat, dels quals més d'un miler es concentren als dos grans centres metropolitanos, uns cinquanta s'estan a Sevilla i València, i més de cent treballen a Galícia. La proporció d'estudis és semblant: 75 a tot l'estat, 46 dels quals són a Barcelona (24) i Madrid (22). D'aquests, només una dotzena, com l'estudi barceloní Sonoblok, estan equipats per a treballar amb film de 35mm. La resta, tant al Principat i Madrid, com a les altres autonomies, només poden doblar material televisiu o videogràfic. València, per exemple, acull, entre d'altres, Sonomàgic, Tabalet, Alboraià, CNR o Sonoequip, que dobla totes les pel·lícules de vídeo de la distribuïdora independent Lauren Films. Galícia, també compta amb 11 estudis.

El procés de doblatge d'una pel·lícula, pot durar entre un i dos mesos, encara que algunes produccions es poden fer, per motius d'urgència, en setmanes. Quan arriba una còpia, amb les bandes de so de les veus i del *soundtrack* (banda internacional de música i efectes), el montador o editor de l'estudi divideix el film en *takes* o preses de 20 segons aproximadament. Aquesta és la unitat a partir de la qual treballen els dobladors. Posteriorment, els diàlegs prèviament traduïts s'ajusten al moviment dels llavis de l'actor. La feina d'ajustador acostuma a ser feta pel mateix director de doblatge.

Els actors tenen un tipus de contracte puntual diari, és a dir, per dia de feina. Se'ls dona d'alta i de baixa de la Seguretat Social cada dia que treballen a l'estudi. Els preus de convocatòria per un dia oscil·len entre les 6.200 pessetes a Madrid, les 5.300 a Barcelona o les 4.500 a Galícia. A aquests diners s'hi ha d'afegir el pagament per *take* doblat (entre una i cinc línies de text), de l'ordre de les 640 pessetes a Madrid, les 630 a Barcelona o les 450 a Vigo. Un actor pot arribar a cobrar unes 10.000 pessetes diàries treballant a un ritme normal. Els dobladors, però, alternen el cinema, amb la televisió i la publicitat, terreny on els preus es disparen. Doblar un tràiler publicitari d'un film pot costar per sobre de les 40.000 pessetes, segons fonts d'una distribuïdora. Precisament la

indústria critica els suposats sous desorbitats que cobren els actors de doblatge. Marta Angelat matisa que "per a arribar a les quantitats que els empresaris diuen s'haurien de fer moltes hores extres i treballar els set dies de la setmana".

PÈRDUES DE 300 MILIONS

Els estudis de doblatge barcelonins estan pràcticament sense activitat des de fa tres mesos i les pèrdues s'eleven a més de 300 milions de pessetes. Ja n'han tancat dos i la resta estan fent regulació de plantilla. Tan sols un parell de mesclades de so de films doblats a Vigo s'han fet a Barcelona. Ara bé, ningú no vol precisar quins són. I és que en aquesta vaga, els rumors fan el seu agost i no beneficien en absolut l'acord entre els dos contendents. El foc granejat d'acusacions i mitges veritats converteix l'afer en un autèntic diàleg de sords. Gonzalo Durán, actor de doblatge, rebutja les acusacions d'"amiguisme" per part dels empresaris: "parlem de criteris artístics: un director de teatre també té tot el dret del món a escollir el repartiment de l'obra que ha de representar". Els empresaris titllen els actors d'"elitistes" i "gremialistes". En una indústria cinematogràfica tan petita com la catalana tothom es coneix i són molts el qui consideren el món del doblatge com un cercle restringit i dominat per les *máfies* que dificulten l'accés de nous valors. Josep M. Ullod, director de doblatge i veu habitual de Walter Matthau, ho nega, dient que "en els últims anys, la professió s'ha multiplicat per quatre". Tanmateix, cal comptar que fan falta ben bé dos anys per a formar un actor de doblatge.

El fet és que la reputada qualitat del doblatge a Barcelona i a Madrid s'ha forjat a través d'una tradició familiar que ha passat de pares a fills: la mateixa Marta Angelat (dobladora habitual de Sissy Spacek o Cher) va ser introduïda de ben petita en el món del doblatge pel seu pare, el prestigiós director de doblatge Josep M. Angelat. L'actriu Vicky Peña, que ha donat la veu a Sally Field, és filla de l'emblemàtic Felip Pena, tota una llegenda en la història d'aquesta professió i doblador, entre d'altres, de Rex Harrison. Núria Mediavilla, que va començar doblant Shirley Temple, és filla del director de doblatge José Mediavilla. Rosa M. Hernández, dobladora de Melanie Griffith o Isabelle Adjani, és filla de Roser Guiñón (Meryl Streep i Barbra Streisand) i del cotitzat Rogelio Hernández, veu habitual de Robert de Niro i Paul Newman,

La vaga ha afectat especialment el doblatge en català, ja que el que es fa en castellà té altres centres que continuen treballant.

RAFA GIL

que ara està molt abocat a la publicitat.

LES ESTRENES DE FILMS MANTENEN LES DATES PREVISTES

En vista a l'aturada indefinida a Barcelona i Madrid, les distribuïdores multinacionals com Columbia, UIP i Warner han optat per desviar les pel·lícules que tenien contractades a Barcelona i Madrid cap a Vigo. Els estudis Sodinor, però, no estan equipats per a doblar films d'estrena comercial. Aquest centre es va crear per a acollir la demanda en el terreny de la televisió gallega i del mercat videogràfic. No obstant això, aquí ja s'ha doblat *Daniel, el travieso* i *El último gran héroe*, dues pel·lícules que han estat elogiades pel seu doblatge. Malgrat això, les veus de *Hot Shots* i *La maté porque era mía*, doblades també a Galícia, han estat durament criticades.

A la multinacional Columbia estan molt contents del resultat del doblatge d'*El último gran héroe*, la darrera pel·lícula d'Arnold Schwarzenegger. "Podem dir que no hi ha diferència de qualitat entre Barcelona, Madrid i Vigo. A més, la frescor de les noves veus és una cosa que l'espectador agrairà", comenta Enrique Requena, directiu de la distribuïdora, que assegura que la seva empresa vol continuar doblant a Vigo encara que la vaga s'acabi. "Això no vol dir que deixem de doblar a Madrid i a Barcelona". Columbia ja ha encarregat a Galícia els doblatges de *Máximo riesgo*, amb Sylvester Stallone (pel 17 de setembre), *Sleepless in Seattle*, la nova comèdia protagonitzada per Tom Hanks, o *The age*

of innocence, de Martin Scorsese. Altres multinacionals, com Warner, ja han estrenat *Daniel el travieso* i mantenen les dates previstes per a *El fugitivo*, amb Harrison Ford (24 de setembre). La distribuïdora UIP també manté les dates de l'últim amb Sharon Stone, *Acosada* (3 de setembre), o *La firma*, amb Tom Cruise (3 de desembre). El cas més espectacular és el de *Parque jurásico*, d'aquesta mateixa multinacional. El film de Steven Spielberg, que s'havia de doblar als estudis Sonoblok de Barcelona, s'ha hagut de doblar a París amb actors gal·lecs i valencians, per exigències de qualitat. El sindicat d'actors francesos, en solidaritat amb Apadeca, ha intentat boicotejar aquest doblatge. En aquest sentit, el sindicat català té el suport de la British Actor's Equity Association, així com el dels principals sindicats americans, italians i alemanys.

LA DESCOBERTA DE GALÍCIA

La realitat és que l'èxit dels doblatges de films d'estrena comercial a Galícia s'està fent a costa de la vaga, i que els grans beneficiats d'aquesta són els estudis d'Euskadi, València, Andalusia i, sobretot, Galícia. "Res no tornarà a ser com abans", afirma el president d'Acedis, que prediu la desaparició del doblatge en castellà a Barcelona. Antoni Llorens, de Lauren Films,

no ha pogut portar els seus films a doblar a Galícia però no veu cap altra solució. *La casa de los espíritus*, de Bill August, i *Mucho ruido y pocas nueces*, de Kenneth Branagh, són dues de les produccions que té pendents de doblatge. Llorens és partidari de la liberalització dels preus i pensa que "els actors demanen coses impossibles". Ventura Pons també ha hagut de doblar algunes seqüències del seu nou film *Rosita, please* a Galícia, per no retardar l'estrena de la seva nova comèdia. A part dels empresaris dels estudis, també hi ha tercers perjudicats, com els traductors de sèries i films, que han manifestat el seu malestar per les conseqüències de la vaga. Un altre dels principals perjudicats és TV3, que va intentar mediar en el conflicte. Els sindicats de Madrid, però, van desestimar-ne la col·laboració, per considerar-la parcial. Jaume Ferrús va formular oficiosament una proposta per a arribar a un conveni estatal en dos o tres anys, ja que "de cop, és difícil establir un conveni per a tot l'estat en un any". Ferrús ha insistit que "TV3 no pressionarà els empresaris com es diu", i considera que les dues parts enfrontades en la vaga han de deixar els radicalismes per a assegurar a negociar, almenys, una treva que permeti doblar novament en català. La nova programació de Televisió de Catalunya, que ha de començar el 10 de setembre, podrà comptar amb algunes de les pel·lícules que es van doblar en català recentment,

però haurà de prescindir de sèries com *Califòrnia* o el nou lot d'episodis de *Bola de drac*.

D'altra banda, la recent escissió en el sindicat català d'un grup de 24 afiliats ha provocat reaccions de tots colors. Tanmateix, Josep M. Ullod, membre d'aquesta nova agrupació anomenada Actors i Directors de Doblatge Associats de Catalunya (Adac), que compta amb 50 persones, ha declarat: "No és cert que Apadeca vagi per un cantó i nosaltres

per un altre. És cert que hi ha matisos entre nosaltres, però no pensem treballar fins que no arribem al conveni estatal". Ullod demana calma a totes les parts del conflicte, ja que només es pretén desbloquejar la situació, "que s'ha acabat convertint en un cul-de-sac".

Ignasi Abad

The Last Action Hero s'ha doblat a Vigo, en lloc de Barcelona.